

ВИХОВАТЕЛЯМ
ЗАКЛАДІВ
ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ

ДИЛВИСЬ, ЯК Я МОЖУ!

ПУТІВНИК
З РОЗВИТКУ ДИТИНИ

2-6
РОКІВ

«Дивись, як я можу!» – це путівники з розвитку дитини від народження до 3 років для батьків, і від 2 до 7 років для вихователів дитсадочків і вчителів початкових класів. Вони створені у межах проєкту «КРИЦЯ: Підтримка відновлення Криворіжжя», спрямованого на відновлення і зміцнення Кривого Рогу й району. Мета проєкту – створити стійке, людиноцентричне середовище, яке сприятиме добробуту мешканців, посилить соціальну згуртованість та забезпечить рівний доступ до можливостей.

**Дізнайтеся більше
на childguide.com.ua**

ЗМІСТ

Про путівник	4
2 роки	8
Червоні прапорці у 2 роки	10
Червоні прапорці у будь-якому віці	11
2-3 роки	12
Червоні прапорці з 2 до 3 років	16
3-4 роки	17
Червоні прапорці з 3 до 4 років	21
4-5 років	22
Червоні прапорці з 4 до 5 років	24
5-6 років	25
Червоні прапорці з 5 до 6 років	27

Це путівник з розвитку дитини від 2 до 6 років, у якому зібрані **навички, поведінка й риси, що є очікуваними** на кожному з етапів життя. Вони дадуть вам як вихователям зрозуміти, як розвивається дитина. А також окреслять, де може знадобитися ваша підтримка, аби допомогти дитині розвиватися у своєму темпі, зважаючи на її особливості.

Темп і особливості розвитку дітей від 2 до 6 років можуть варіюватися. **Це нормально, адже кожна дитина розвивається по-своєму:** залежно від генетичних чинників, середовища, взаємодії з дорослими. Різні аспекти розвитку – фізичний, когнітивний, емоційний, соціальний, мовленнєвий – можуть розвиватися неодноразово і з різною швидкістю. **Путівник враховує цю унікальність:** вказані для певного віку поведінка або навички будуть у більшості дітей цього віку. У деяких дітей вказані навички можуть з'явитися раніше.

Показники розвитку розташовані у послідовності, в якій вони формуються. **Спостерігайте, які з них уже сформовані, а які ще ні. Якщо у вас виникають занепокоєння, обговоріть їх із батьками.** Якщо розвиток дитини значно відрізняється від типових показників – це сигнал, що дитині може знадобитися додаткова допомога. Ви можете порадити батькам звернутися до лікарки-педіатра або профільних фахівців (психолога/-ині, логопеда/-ині тощо).

Важливо пам'ятати, що кожна дитина унікальна і розвивається у своєму темпі. Тож **важливо не порівнювати її з іншими дітьми, але й не ігнорувати можливі затримки.** Завдання дорослих – бути поруч, підтримувати та створювати умови для розвитку. Знаючи, на що звертати увагу, ви зможете допомогти дитині розвиватися більш гармонійно.

Як користуватися ПУТІВНИКОМ

- 1/** Показники розвитку поділені на вікові періоди. Ознайомтеся з ними.
- 2/** Перегляньте показники відповідно до віку дитини та зафіксуйте у зручний для вас спосіб ті, що спостерігаєте у неї. Якщо в дитини є випередження розвитку та спостерігаються показники, притаманні старшим дітям, зафіксуйте їх також.
- 3/** За потреби запропонуйте дитині виконати певне завдання (блок «Виконує на прохання дорослого»).
- 4/** Зафіксуйте показники розвитку, яких не спостерігаєте. Це не означає, що у дитини є труднощі. Однак на несформовані показники важливо звернути особливу увагу.
- 5/** Поспілкуйтеся з батьками про ваші спостереження та порадьте, до яких фахівців вони можуть звернутися по консультацію: наприклад, психолога/-ині, логопеда/-ині.
- 6/** Обговоріть наявні труднощі в команді фахівців вашого закладу освіти (методист/-ка, вихователі з подібним досвідом взаємодії з дитиною, психолог/-иня, логопед/-иня). Часто командне обговорення стає початком для змін і для напрацювання стратегій, які сприятимуть підтримці дітей та робитимуть середовище більш доступним. За потреби залучайте до такого обговорення консультантів із інклюзивно-ресурсних центрів.
- 7/** Спостерігайте далі за дитиною, фіксуючи результати.
- 8/** Якщо динаміки в розвитку дитини немає або виникають інші червоні прапорці, порадьте батькам звернутися по консультацію до профільного фахівця/-чині (психолога/-ині, логопеда/-ині тощо) та/або до інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ), який дасть Висновок про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини.

Розвиток дитини у 2-6 років складається з таких сфер:

Велика моторика

Здатність організму рухати великими м'язами, які контролюють рухи рук, ніг і тулуба. Це ходьба, біг, стрибки, лазіння, кидання м'яча, координація і баланс під час виконання різних фізичних завдань. Розвиток великої моторики сприяє фізичному розвитку, покращує координацію та зміцнює м'язи, сприяє розвитку самостійності.

Дрібна моторика

Здатність виконувати точні й координаційно складні рухи дрібними м'язами, переважно рук і пальців. Це взяття предметів, їх утримання, маніпуляції з дрібними предметами (наприклад, застібання гудзиків, малювання, писання, ліплення). Розвиток дрібної моторики покращує координацію рухів, тренує точність і увагу, формує основи для складніших навичок, як-от письмо.

Сприйняття взаємозв'язків

Здатність дитини розуміти та усвідомлювати зв'язки між різними об'єктами, явищами чи подіями. Це розпізнавання причинно-наслідкових зв'язків, взаємодії між предметами та їхніми характеристиками (наприклад, як зміна однієї ситуації може вплинути на іншу). Розвиток сприйняття взаємозв'язків тісно пов'язаний із когнітивним розвитком дитини: він допомагає формувати логічне мислення, здатність до планування і розуміння взаємодії в навколишньому світі.

Розуміння мовлення

Здатність дитини сприймати та осмислювати, що їй кажуть дорослі й однолітки. Це розпізнавання слів, інтонації, граматичних структур і значень, здатність правильно розуміти інформацію залежно від контексту. У цьому віці розуміння мовлення тісно пов'язане з розвитком когнітивних і соціальних навичок. Діти навчаються розуміти прохання, вказівки, питання, зіставляти слова з об'єктами і подіями в навколишньому світі.

Активне мовлення

Процес висловлення дитиною своїх думок, емоцій, потреб і взаємодії з людьми. Це формування простих речень, здатність будувати логічні зв'язки, використовувати граматичні структури та розширювати словниковий запас. Активне мовлення в дошкільному віці розвиває комунікативні навички, творче мислення і здатність до соціалізації, адже через мову дитина активно взаємодіє з оточенням, вивчаючи навколишній світ.

Соціально-емоційний розвиток

Процес, у якому дитина вчиться розпізнавати, розуміти та проявляти свої емоції, взаємодіяти з іншими людьми в різних ситуаціях. Це розвиток емпатії, здатності до співпраці, управління емоціями й вирішення конфліктів. У цей період дитина вчиться взаємодіяти з однолітками, батьками, вихователями, пізнаючи соціальні норми і правила поведінки. Соціально-емоційний розвиток є важливим для формування здорових міжособистісних стосунків і адаптації в суспільстві.

Самостійність

Здатність дитини виконувати завдання та ухвалювати рішення без допомоги дорослих. Це вміння доглядати за собою, організувати свою діяльність, виконувати просту щоденну рутину, проявляти ініціативу в різних ситуаціях. Розвиток самостійності в дошкільному віці формує впевненість у собі, особистісну автономію.

ВІКОВІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ

- Ці показники будуть спостерігатися у більшості дітей певного віку

Показники розвитку дитини у 2 роки

1/2

Виконує на прохання дорослого

Велика моторика

- Залізає та злізає з високого стільця чи ліжка.
- Може ногою буцнути м'яч.
- Спускається сходами, ставлячи обидві ніжки по черзі на сходинку, та тримається рукою за поручень.
- Ходить, ступаючи на повну стопу.

Дрібна моторика

- Вставляє шнурівку з наконечником у отвір.
- Малює каракулі, тримає олівець кулаком.

Сприйняття взаємозв'язків

- Вставляє менший стаканчик у більший.
- Грається в піску з лопаткою і відерцем.
- Кладе предмети на їхнє зображення: як-от фігурку корови на зображення корови.

Розуміння мовлення

- Наспіває разом із дорослим дитячі пісеньки.
- Правильно показує чи дивиться на різні частини тіла: свого, дорослих чи ляльки.

Показники розвитку дитини у 2 роки

212

Спостерігаємо у щоденній практиці

Активне мовлення

- Повторює знайоме слово, почуте в розмові.
- Висловлює бажання словами: як-от «дай», «ам-ам», «води».
- Висловлює незгоду словом «ні».
- Показує на знайомий предмет, коли просять: як-от «де песик?», «дай ложку».
- Кажє перші фрази з двох слів: як-от «мама дай», «тато відкрий», «киця їсть».

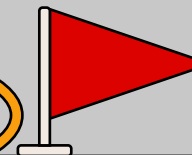
Соціально-емоційний розвиток

- Грає поруч із іншими дітьми.
- Виконує прості доручення (як-от допомагає накривати на стіл, розкладає одяг у шафі).
- Активно наслідує дії дітей і дорослих.
- Вітається і прощається після нагадування.

Самостійність

- П'є з чашки.
- Самостійно з'їдає ложкою частину їжі з тарілки (забруднення допустиме).
- Миє руки під струменем води.
- Злегка витирає руки рушником.
- Розстібає блискавку на одязі.

Червоні прапорці у 2 роки

Велика моторика

- Ходить невпевнено, часто падає.
- Ходить навшпиньках частіше, ніж на стопі.

Активне мовлення

- Не говорить простих слів.

Дрібна моторика

- Не малює каракулі, не тримає олівець.

Соціально-емоційний розвиток

- Не цікавиться іграшками, іграми з іншими дітьми чи дорослими.
- Відсутні жести прохання чи вказівний.
- Обмежено або зовсім не дивиться в очі дорослим.

Сприйняття взаємозв'язків

- Грається іграшками не за призначенням, а переважно прагне їх впустити, кинути чи вдарити.

Самостійність

- Не їсть самостійно (навіть руками), не їсть тверду їжу.

Розуміння мовлення

- Не реагує на власне ім'я.
- Не реагує на прохання чи питання дорослого.

Червоні прапорці у будь-якому віці

- Обмежено або зовсім не дивиться в очі дітям і дорослим.
- Не реагує на те, що бачить або чує.
- Суттєво обмежено або зовсім не взаємодіє з батьками, дітьми й дорослими.
- Різко змінюється настрій та/або поведінка під час рутинних процедур.
- Мовлення відсутнє або незрозуміле для оточення.
- Не виконує прохання дорослого.
- Втрата раніше набутих навичок.

Ви молодці, якщо помітили червоні прапорці – обговоріть їх із батьками дитини.

Показники розвитку дитини у 2 роки – 2 роки 6 місяців

1/2

Виконує на прохання дорослого

Велика моторика

- Стоїть на одній нозі три секунди, тримаючись однією рукою за опору.
- Робить п'ять кроків навшпиньках, не тримаючись за опору.
- Підстрибує один раз на місці, не падаючи.
- Стрибає вперед, не падаючи.
- Котить, кидає м'яч дорослому.
- Робить перші спроби бігти.

Дрібна моторика

- Тримаючи пляшечку, закручує або відкручує кришку.
- Крутить ручку круговими рухами (в іграшки, яка заводиться, або в музичної скриньки).
- Нанизує на шнурівку кульку-намистину (протягує наконечник через кульку, захоплює кінчик і тягне шнурівку).
- Грається з пластиліном чи тістом (відриває шматок, розтягує).
- Переливає воду з ємності в ємність, не проливаючи її.

Сприйняття взаємозв'язків

- Сортує предмети за розміром (великий-маленький).
- Розрізняє предмети за формою: як-от складає прості рамки-вкладки – коло, трикутник, квадрат – у відповідні отвори в рамці.
- Впізнає та називає знайомі предмети різного вигляду: як-от великий зелений м'яч вдома і малий жовтий м'яч на майданчику – обидва м'ячі.

Розуміння мовлення

- Розуміє властивості предметів: як-от «холодний» – вказує на холодні предмети та/або називає їх; «великий» – на прохання бере великий м'яч.
- Розуміє приналежність предметів («мамин», «бабусин»).
- Виконує прохання з двох частин (як-от «підними іграшку та поклади на стіл»).

Показники розвитку дитини у 2 роки — 2 роки 6 місяців

212

Спостерігаємо у щоденній практиці

Активне мовлення

- Повторює фрази за дорослими.
- Активно вживає 300-500 слів.
- Використовує своє ім'я, коли говорить про себе.
- Використовує займенники «я, мені, він, вона, ми».

Соціально-емоційний розвиток

- Охоче грає з однолітками в рухливі ігри («доганялки»).
- Висловлює свої емоції: «сміюся», «боюся», «змерзла».
- Радіє схваленню, пробує втішити, якщо хтось сумний.
- Власні почуття виявляє поглядом, мімікою, жестами, виразними рухами (наприклад, притискається до батьків та ховається за їхню спину, якщо боїться; сидить на підлозі, опустивши голову і обіймаючи коліна, якщо сумно).

Самостійність

- Поверхнево витирає руки рушником.
- Знімає розстібнуту куртку.
- Їсть із тарілки ложкою, забруднившись зовсім трохи.
- Взуває чоботи або черевички.

Показники розвитку дитини у 2 роки 6 місяців – 3 роки

1/2

Виконує на прохання дорослого

Велика моторика

- Стоїть на одній нозі дві секунди, не тримаючись за опору.
- Спускається та піднімається сходами, не тримаючись за поручень.
- Стрибає через стрічку, не зачіпаючи її.
- Ловить м'яч діаметром 15-20 см з відстані 2 метри.
- Б'є ногою по м'ячу.
- Активно бігає.
- Дострибує до предмета, розташованого вище піднятих рук.

Дрібна моторика

- Малює спіраль, коло.
- Імітує письмові рухи, неначе «пише» (наприклад, каракулі можуть нагадувати букви чи цифри).
- Самостійно розкочує пластилін, формує з нього валик.

Розуміння мовлення

- Розуміє значення прийменників (на, під, біля, за, між) та виконує прохання з ними (наприклад, «поклади яблуко на стіл»).
- Розуміє різницю між одниною і множиною (наприклад, виконує прохання «дай мені машинку/машинки»).
- Розуміє та каже, для чого предмети («Що ти робиш ложкою? – Їм»; «Для чого потрібна зубна щітка? – Чистити зуби»).
- Розпізнає та називає побутові (їжа, одяг, іграшки) й тематичні (тварини, транспорт) предмети і зображення.

Сприйняття взаємозв'язків

- Показує 4 основні кольори (червоний, жовтий, синій, зелений).
- Сортує за кольором.
- Будує конструкцію з 3-4 кубиків.
- Складає великі пазли з 3-4 частин.

Показники розвитку дитини у 2 роки 6 місяців – 3 роки

2/2

Спостерігаємо у щоденній практиці

Активне мовлення

- Говорить про себе «я» («я хочу»).
- Запитує «що це?».
- Використовує числівник «два» (для позначення декількох предметів).
- Використовує сполучники («щоб», «якщо», «тому що»).
- Активно вживає 1000-1300 слів.
- Промовляє фрази з 3-4 слів.
- Активно розмовляє під час гри чи наодинці.
- Знає напам'ять 2-3 вірші чи пісні.

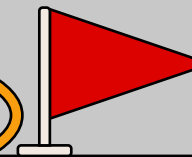
Соціально-емоційний розвиток

- Повідомляє, що хоче їсти.
- Дотримується правил гри, чекає своєї черги (наприклад, «один раз я, один раз – ти»).
- Грає з реальними предметами за їхнім призначенням (наприклад, дає ляльці пити з чашки).
- Грає в прості рольові ігри (наприклад, годує, вкладає спати іграшку).
- Грає в ігри разом із іншими дітьми.

Самостійність

- Одягає речі без рукавів.
- Миє руки з милом та витирає їх рушником.
- Розстібає великі гудзики.
- Здебільшого залишається сухою упродовж дня.

Червоні прапорці з 2 до 3 років

Велика моторика

- Стоїть та ходить навшпиньках частіше, ніж на стопі.
- Бігає повільно, незграбно, рухи нескоординовані.
- Не може вдарити ногою або кинути руками м'яч.
- Не стрибає на двох ногах одночасно.

Активне мовлення

- Говорить незрозуміло для оточення.
- Не називає себе на ім'я.
- Не говорить прості фрази з 2-3 слів.

Дрібна моторика

- Не цікавиться малюванням у будь-який спосіб (пальцями, товстими олівцями).
- Не виконує дії з дрібними предметами (не одягає намистини на шнурівку, не знімає та/або не одягає прищепки на одяг).

Соціально-емоційний розвиток

- Не взаємодіє з дорослим (як-от спільне гортання книжок, спільна гра).
- Грається з іграшками за однаковим сценарієм (наприклад, крутить колеса машинки).
- Засмучується від найменших змін у повсякденному побуті (наприклад, перед сном одягли іншу піжаму).
- Не грається в прості рольові ігри (наприклад, не годує та не вкладає спати іграшку).
- Не взаємодіє з іншими дітьми, переважно грається наодинці.

Сприйняття взаємозв'язків

- Мало зважає на безпеку або не розуміє небезпеки.
- Любить ходити у визначені місця лише одним маршрутом.
- Не сортує предмети за розміром та/або кольором.

Самостійність

- Не розстібає блискавку та/або липучки на одязі, взутті.
- Не намагається самостійно вдягатися, вмиватися, їсти.

Розуміння мовлення

- Не вказує «я» на себе.
- Не реагує на питання й прохання дорослого словами та/або діями.

Показники розвитку дитини у 3 роки — 3 роки 6 місяців

1/2

Виконує на прохання дорослого

Велика моторика

- Оминає перешкоди.
- Перестрибує з розбігу через межу.
- Балансує на одній нозі 5-10 секунд.
- Ловить м'ячі різного розміру, які їй кидають із різних відстаней.
- Штовхає, тягне, скеровує іграшки на коліщатах.
- Пробігає 15 метрів, не падаючи.

Дрібна моторика

- Розриває папір рухами рук у протилежні боки.
- Імітує рухи письма (лінії вгору і вниз).
- Перемальовує прості предмети за зразком.
- Ліпить із пластиліну (розкочує кульки, змійки, формує пласкі млинці).

Сприйняття взаємозв'язків

- Називає 4 кольори (жовтий, синій, червоний, зелений).
- Розкладає кубики або кільця за розміром (великий, середній, маленький).
- Починає сприймати час (розуміє та вживає дієслова в теперішньому і минулому часі).

Розуміння мовлення

- Розуміє зв'язки, висловлені у формі «якщо..., тоді...» або «тому що...».
- Виконує повністю прохання з 2-3 дій (наприклад, «відчини холодильник, візьми банан та поклади його на стіл»).
- Розуміє та відповідає на спеціальні запитання (наприклад, «що ти робиш?» або «де твій м'яч?»).

Показники розвитку дитини у 3 роки — 3 роки 6 місяців

212

Спостерігаємо у щоденній практиці

Активне мовлення

- Використовує займенники «мені», «тобі», «моє», «твоє».
- Говорить фрази з 4-5 слів.
- Відповідає на запитання «хто? чому? як?».
- Розповідає напам'ять дитячий вірш та співає пісні.
- Вимовляє голосні: [а], [о], [у], [е], [і], [и], та більшість приголосних: [м], [п], [б], [т], [д], [н], [х], [г], [к], [ґ], [в], [ф], [й], [с], [з], [ц], [дз].
- Активно вживає 1300-1500 слів.
- Говорить без загальної пом'якшеності мовлення.

Соціально-емоційний розвиток

- Першою підходить до дитини чи дорослого, щоб погратися або поспілкуватися.
- Ділиться іграшками, матеріалами або стравами.
- Питає дозволу взяти річ, що комусь належить.
- Займається та грається разом із іншими дітьми 10-15 хв.

Самостійність

- Застібає та розстібає гудзики на своєму одязі.
- Миє та витирає руки без допомоги.
- Самостійно користується туалетом.

Показники розвитку дитини у 3 роки 6 місяців – 4 роки

1/2

Виконує на прохання дорослого

Велика моторика

- Стрибає з місця на 20 см.
- Їздить на триколісному велосипеді.
- Несе склянку з рідиною, не розливаючи її.
- Стрибає зі сходів обома ногами.

Дрібна моторика

- Малює замкнене коло.
- Складає мозаїку.
- Будує з дрібного конструктора різні об'єкти (наприклад, гараж, будинок).
- Нанизує дрібні намистини на шнурівку або складає дрібні пазли (з 4–10 частин).
- Утримує ножиці та робить кілька надрізів ними.

Сприйняття взаємозв'язків

- Розуміє поняття функціонування (розташовує лялькові меблі у відповідних кімнатах іграшкового будинка) і класифікації об'єктів (розкладає малюнки за категоріями: їжа, тварини, транспорт).
- Знає 6 частин тіла та показує їх на собі, на інших, на картинці.
- Сортує об'єкти на групи за однаковими ознаками (колір, форма, розмір).
- Поєднує предмети в логічні пари (наприклад, зубна щітка і паста).

Розуміння мовлення

- Розуміє та визначає слова-антоніми (гарячий–холодний, чистий–брудний).
- Знає та називає своє ім'я, прізвище й вік.
- Розуміє та відповідає на спеціальні запитання – як-от «що ти робиш, коли зголодніла/забруднилася?».

Показники розвитку дитини у 3 роки 6 місяців – 4 роки

212

Спостерігаємо у щоденній практиці

Активне мовлення

- Вживає всі частини мови (крім прислівників і дієприслівників).
- Запитує «де?», «хто?», «чому?», «навіщо?», щоб дізнатися більше.
- Починає утворювати нові слова, додаючи префікси й суфікси.
- Правильно вимовляє всі голосні й приголосні звуки, крім шиплячих [ж], [ч], [ш], [шч] і сонорних [л], [р].
- Активно вживає 1500-1800 слів.
- Описує картинку за навідними питаннями дорослого.

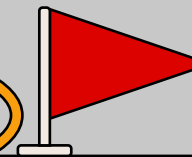
Соціально-емоційний розвиток

- Грається разом із двома-трьома дітьми 15 хв.
- Чекає своєї черги і виконання свого бажання 5 хв.
- Знає свою стать.
- Грається у сюжетно-рольові ігри (сім'я, лікарня).
- У грі одні предмети замінює іншими (палиця може стати вудкою, блок із конструктора – милом).
- Відповідає дорослому на запитання, що їй подобається (наприклад, яка їжа чи іграшки).

Самостійність

- Їсть різні страви ложкою, виделкою, п'є з чашки.
- Взуває взуття без шнурків.
- Витирає щось розлите.
- Прибирає іграшки або матеріали після заняття.

Червоні прапорці з 3 до 4 років

Велика моторика

- Не може робити базові фізичні рухи: бігати, стрибати, підніматися сходами без допомоги, утримувати баланс тіла.
- Не кидає та не ловить м'яч.

Активне мовлення

- Не говорить прості фрази.
- Мовлення незрозуміле для оточення.

Дрібна моторика

- Не може малювати прості малюнки, ліпити.
- Не складає конструктор, пазли, мозаїку.

Соціально-емоційний розвиток

- Проявляє агресію до дітей та/або дорослих.
- Не розуміє емоцій інших дітей чи дорослих, не переживає їх (не співчуває, не радіє).
- Має труднощі з саморегуляцією (не може самостійно зупинитися чи переключити увагу під час плачу чи істерики).

Сприйняття взаємозв'язків

- Не розуміє простих причинно-наслідкових зв'язків (не може передбачити результат простих дій, не розуміє простих ігор з правилами).
- Не використовує предмети за призначенням (наприклад, тягне їх до рота, викладає в рядочки).

Самостійність

- Не може користуватися столовими приборами, пити з чашки.
- Не може зосередитися на занятті чи грі більше 2-3 хв.

Розуміння мовлення

- Не виконує вказівок і прохань.
- Не відповідає на прості питання за змістом казок.

Показники розвитку дитини з 4 до 5 років

1/2

Виконує на прохання дорослого

Велика моторика

- Робить уперед 10 стрибків, не падаючи.
- Кидає м'яч однією рукою тому, хто стоїть за 2-3 метри.
- Ловить тенісний м'яч, кинутий з відстані та/або з висоти 1 метра.

Дрібна моторика

- Ріже ножицями вздовж неперервної лінії.
- Копіює квадрат.
- Тримає олівець пальцями.
- Копіює друковані великі літери.
- Наклеює правильно (потрапляє в контур малюнка).
- Малює прості малюнки, які можна впізнати.

Сприйняття взаємозв'язків

- Підказує римовані слова для закінчення рядка.
- Малює людину за характерними ознаками (голова, тулуб, руки, ноги).
- Може провести протилежні аналогії (лід холодний – вогонь гарячий).
- Знає та називає деякі літери й цифри.
- Краще орієнтується в часі (розповідає про події недавнього й далекого минулого, про сьогоднішній день і що буде завтра).
- Знає свою адресу проживання.
- Упізнає частину від цілого (наприклад, у грі «де чий хвіст?»).

Розуміння мовлення

- Виконує три непов'язані між собою прохання в правильному порядку.
- Розуміє та вживає прийменники «між», «над», «під», прислівники «зверху», «знизу».
- Розуміє числа (1-5), дає вказану кількість предметів.
- Розуміє та правильно вживає граматичні категорії (відмінки, числа, роди), морфем (суфікси, префікси, закінчення), ступені порівняння прикметників.

Показники розвитку дитини з 4 до 5 років

212

Спостерігаємо у щоденній практиці

Соціально-емоційний розвиток

- Грає в прості настільні ігри (як-от «ходилки»).
- Сюжетно-рольові ігри ближчі до реальності, приділяє увагу деталям.
- Грає в театралізовані ігри, відтворює казки.
- Розв'язує проблеми з однолітками – домовляється, обмінюється або переконує.
- Пояснює причини почуттів однолітків.
- Обережно поводить з речами, що належать іншим.
- Припиняє небажану поведінку після зауваження.
- Здатна фантазувати, поєднуючи в уяві реальне й вигадане – наприклад, оживляє неживі предмети.

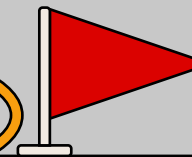
Активне мовлення

- Запитує «коли? як? чому? для чого? навіщо?».
- Вживає поширені речення з 5 та більше слів.
- Розповідає про причини, вживаючи «тому що», «отже», вживає підрядні речення.
- Вживає слова ввічливості й етикету (як-от «дякую», «вибачте», «добрий день») без нагадування.
- Правильно вимовляє всі голосні й приголосні звуки, крім [р].
- Вживає 1800-2000 слів, з них половина – іменники, третина – дієслова.

Самостійність

- Вдягається здебільшого без допомоги.
- Застібає замок-блискавку.
- Виконує щоденну рутину після одного нагадування.
- Бере матеріали для завдання та повертає їх.
- Послідовно і самостійно намагається виконати завдання від початку до кінця.

Червоні прапорці з 4 до 5 років

Велика моторика

- Не може бігати, стрибати, кататися на велосипеді.

Активне мовлення

- Не говорить фразами.
- Вживає обмежену кількість слів – здебільшого побутові.
- Має труднощі з вимовою звуків (пропускає, замінює, спотворює), слів зі збігом приголосних і багатоскладових слів (пропускає, переставляє місцями звуки і склади).
- Не узгоджує слова за родом, числом і відмінком.

Дрібна моторика

- Не може захопити пінцетом дрібні предмети та перекласти їх в іншу ємність.
- Не може користуватися ножицями.
- Не малює або малює хаотичні лінії, виходячи за межі аркушу.

Соціально-емоційний розвиток

- Не приєднується до групових ігор і активностей.
- Не розуміє соціальних норм поведінки.
- Не може контролювати свою поведінку (може штовхнути, вдарити, вщипнути дитину або дорослого), не розуміє, чому така поведінка неприйнятна.

Сприйняття взаємозв'язків

- Не розкладає предмети за кольором, формою, розміром.
- Не розуміє кількісних (більше-менше), просторових (напрямки) і часових (частини доби, пори року) взаємозв'язків.

Самостійність

- Не може зосередитися на простих завданнях більше 5 хвилин, легко відволікається.
- Не може робити щоденну рутину самостійно (одягатися, мити руки, користуватися туалетом без допомоги).

Розуміння мовлення

- Не розуміє простих запитань і вказівок.

Показники розвитку дитини з 5 до 6 років

1/2

Виконує на прохання дорослого

Велика моторика

- Ходить по колоді, балануючи.
- Перестрибує калюжі.
- Самостійно гойдається на гойдалці.
- Бігає з різною швидкістю, поєднуючи біг із доланням перешкод.

Дрібна моторика

- Вирізає прості фігури.
- Копіює трикутник.
- Зафарбовує зображення в межах контурів.
- Правильно тримає ручку, олівець.
- Яскраво виражена правочиливоручість.

Сприйняття взаємозв'язків

- Знає дні тижня, пори року і місяці, визначає їх послідовність.
- З'являється довільна увага (свідоме вольове зосередження на дії чи процесі, в якому не зацікавлена).
- Помічає та називає, чим предмети схожі чи відмінні.
- Рахує в межах 10, визначає відношення «більше», «менше», «дорівнює».
- Складає пазли з 10 і більше частин.

Розуміння мовлення

- Переказує знайомі казки й оповідання.
- Розуміє поняття «декілька, усі, перший, середній, останній» та показує їх.
- Розуміє та вживає багатозначні слова (як-от ключ, коса).
- Добирає синоніми, антоніми.
- Відповідає на запитання на групових заняттях.

Показники розвитку дитини з 5 до 6 років

212

Спостерігаємо у щоденній практиці

Активне мовлення

- Правильно вживає часи дієслова.
- Переважає діалогічне мовлення, активно підтримує розмову.
- Активно вживає 2000–2500 слів.
- Ставить запитання, щоб пізнавати світ та отримувати знання.
- Чітко вимовляє всі звуки й звукосполучення.
- Правильно промовляє слова з різною кількістю складів.
- Складає розповідь за картинкою та серією сюжетних картинок, про події з власного досвіду.

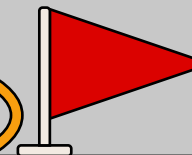
Соціально-емоційний розвиток

- Грає у змагальні ігри.
- Підтримує та допомагає іншій дитині.
- Тішиться результатам того, що робила.
- Чітко розділяє навчальне завдання від гри, дійсне від вигаданого.

Самостійність

- Одягається повністю самостійно.
- Зав'язує шнурки на черевиках.
- Впевнено самостійно їсть.
- Розчісує або заплітає волосся.
- Самостійно робить завдання для свого віку впродовж 20 хв.

Червоні прапорці з 5 до 6 років

Велика моторика

- Має проблеми з координацією рухів, спотикається, падає, зіштовхує предмети навколо себе.
- Не може стрибати, бігати, кататися на велосипеді.

Дрібна моторика

- Не може користуватися ножицями.
- Не може малювати, лінії нерівні, малюнки спрощені, без деталей.
- Не складає прості конструкції з дрібних деталей.

Сприйняття взаємозв'язків

- Не розуміє причинно-наслідкових зв'язків, що певні дії ведуть до певних результатів (як-от стрибок може призвести до падіння).
- Не може зробити до кінця одноманітні або повторювані завдання (як-от сортування предметів за розміром).
- Не може виконати прості завдання на логіку (як-от як зібрати певний предмет з деталей).

Розуміння мовлення

- Не розуміє вказівок і завдань, що мають кілька послідовних дій.
- Не може чітко і зрозуміло пояснити свої думки, бажання, наміри.
- Не ділиться подіями минулого дня.

Активне мовлення

- Має обмежений словниковий запас до 1000 слів, не вживає складні речення.
- Мовлення залишається незрозумілим для оточення.
- Має труднощі з вимовою звуків (пропускає, замінює, спотворює), слів зі збігом приголосних і багатоскладових слів (пропускає, переставляє місцями звуки і склади).
- Не використовує мовлення для вирішення проблем.

Соціально-емоційний розвиток

- Уникає ігор із іншими дітьми.
- Не може співпрацювати в групі або сприймає колективні ігри як змагання чи боротьбу.
- Легко втрачає контроль, коли щось іде не за планом.
- Часто відчуває страхи, тривогу або неспокій, що заважає у повсякденному житті.

Самостійність

- Не може самостійно витерти руки, роздягнутися.
- Не може застігнути гудзики.

Над путівником працювала експертна команда:

АЛЬОНА КОРОЛЬ

Авторка путівника. PhD, голова ГО «ЛогоКлуб», засновниця та керівниця Логопедичного центру «ЛогоКлуб», доцентка Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського, логопедія, спеціальна психологиня, головна експертка з особливих потреб дітей проекту «КРИЦЯ: Підтримка відновлення Криворіжжя».

ІННА ГОРБЕНКО

Кандидатка педагогічних наук, практична психологиня, співзасновниця приватного закладу дошкільної освіти «Сад можливостей «Щастя Кідс».

НАТАЛІЯ ШЕЛЕСТЮК

Психологиня, корекційна педагогиня, поведінкова консультантка, фахівчиня з раннього втручання, наукова співробітниця (методи навчання) в галузі психології у ГО «ЛогоКлуб».

ЮЛІЯ НАЙДА

Виконавча директорка Всеукраїнського фонду «Крок за кроком», старша викладачка Київського столичного університету ім. Бориса Грінченка.

Цей путівник з розвитку дитини розробили експерти/-ки Всеукраїнського фонду «Крок за кроком» у межах проєкту «КРИЦЯ: Підтримка відновлення Криворіжжя», що реалізується спільно PROMAN та агенцією розвитку LuxDev (Люксембург) за фінансування Великого Герцогства Люксембург.

Зміст путівника є виключною відповідальністю Всеукраїнського фонду «Крок за кроком» і жодним чином не відображає погляди Проєкту.

Дизайн і креативна ідея – [isdgroup].

ДИВІЙСЬ,
ЯК Я
МОЖУ!